

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 421/2021 vp

## Vastaus kirjalliseen kysymykseen Suomen toteuttamista neuvostoliittolaisten turvapaikanhakijoiden, rajanylittäjien ja lentokonekaappareiden palautuksista

### Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Timo Heinonen /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 421/2021 vp:

Onko maamme hallitus valmis teettämään puolueettoman selvityksen Suomen toteuttamista neuvostoliittolaisten turvapaikanhakijoiden, rajanylittäjien ja lentokonekaappareiden palautuksista ja

onko hallitus ja Suomi valmis pyytämään anteeksi tehtyjä päätöksiä Aleksander Zagirnjalta ja Gennadi Sheludkolta sekä Oleg Kozlovin omaisilta ja kaikilta muilta Neuvostoliittoon kyseenalaisesti ja epäinhimillisesti palautetuilta ja heidän omaisiltaan?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kysymyksessä viitataan Suomen eri viranomaisten toimintaan liittyen entisen Neuvostoliiton kansalaisten palautuksiin Neuvostoliittoon.

Toimivaltainen viranomaisen ulkomaalaisten maahantulon, maassa oleskelun ja maasta poistamisen osalta on ollut sisäministeriö. Sisäministeriössä toimivaltainen taho oli poliisiosaston ulkomaalaistoimisto vuosina 1948-1989. Ulkomaalaistoimisto lakkautettiin vuonna 1989, jolloin asiat siirrettiin sisäministeriön uuteen ulkomaalaiskeskukseen. Ulkomaalaiskeskuksesta asiat siirrettiin vuonna 1995 Ulkomaalaisvirastoon, nykyiseltä nimeltään Maahanmuuttovirasto.

Suomi liittyi vuonna 1968 pakolaisten oikeusasemaa koskevaan Geneven yleissopimukseen (SopS 77/1968). Suomen ensimmäinen ulkomaalaislaki tuli voimaan vuonna 1984. Ennen sitä maahanmuuton sääntely perustui ulkomaalaisasetukseen, johon sisältyi perussäännökset ulkomaalaisten maahantulosta, oleskelusta, työnteosta ja maastalähdöstä. Maaliskuun alussa 1984 voimaan tullut ulkomaalaislaki (400/1983) sisälsi myös säännökset turvapaikan myöntämisestä. Turvapaikkapyyntö ratkaisi sisäministeriö, jonka piti ennen päätöksen tekemistä hankkia asiasta ulkoasiainministeriön lausunto. Ulkomaalaislain seuraava kokonaisuudistus tuli voimaan 1.3.1991 (378/1991). Turvapaikkapäätöksen teki edelleen sisäministeriö, mutta nyt päätöksiin tuli muutoksenhakuoikeus oikeusministeriön yhteydessä toimineeseen turvapaikkalautakuntaan. Turvapaikkalautakunta lakkautettiin vuoden 1998 alussa ja turvapaikkapäätösvalitukset käsitteli Uudenmaan lääninoikeus. Nykyisin valitukset käsitellään hallinto-oikeuksissa.

Vuonna 1974 Suomi teki Neuvostoliiton kanssa asetuksella voimaansaatetun sopimuksen yhteistoiminnasta siviili-ilma-alusten kaappausten ehkäisemistä (SopS 41/1975). Vuonna 1975 säädettiin laki siviili-ilma-aluksen kaappaukseen syyllystyneiden henkilöiden palauttamisesta eräissä tapauksissa (336/1975). Lain mukaan kaappausrikoksista epäiltyjen palauttamismenettelyssä oli soveltuvin osin noudatettava rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain (456/1970) 13 – 25 ja 34 §:n säännöksiä. Päätöksentekijänä kaappausrikoksesta epäiltyjen luovutuksen osalta toimi oikeusministeriö.

Suomi liittyi Euroopan neuvostoon (SopS 21/1989) vuonna 1989 ja sen myötä ratifioi Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 18 ja 19/1990) vuonna 1990. Yksi kirjallisessa kysymyksessä mainittu lentokonekaappaustapaus käsiteltiin myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen tuolloisen valvontajärjestelmän ensimmäisessä asteessa, Euroopan ihmisoikeustoimikunnassa. Valituksen (*Kozlov v. Suomi*, nro 16832/90) mukaan Suomi oli loukannut kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kieltoa sekä oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Ihmisoikeustoimikunta jätti valituksen tutkittavaksi ottamatta vuonna 1991 antamallaan lopullisella päätöksellä. Ihmisoikeustoimikunta menetteli samoin toisen vastaavanlaisen valituksen (*Varfolomejev v. Suomi*, nro 17811/91) suhteen. Päätöksessään se viittasi myös Suomen ja Neuvostoliiton viranomaisten välillä saavutettuun yhteisymmärrykseen tietyistä toimenpiteistä, joiden avulla Suomi saattoi seurata asioiden jatkokäsittelyä luovuttamisen jälkeen.

Suomen viranomaiset ovat toimineet kulloinkin voimassa olevan lainsäädännön puitteissa. Kunkin aikakauden lainsäädäntö on sidottu oman aikansa yhteiskunnalliseen kontekstiin. Kysymyksessä kuvattujen eri vuosikymmenille sijoittuvien tapahtumien tutkiminen kuuluu historian tutkimukseen, jolla voidaan selvittää ja analysoida historian tapahtumia. Hallituksella ei ole suunnitelmassa tilata selvitystä tapahtumista, joihin kysymyksessä viitataan, eikä ryhtyä muihinkaan toimenpiteisiin asiassa. Tutkimustyö on tästäkin aiheesta tervetullutta.

Helsingissä 29.7.2021

Sisäministeri Maria Ohisalo